לא הכי קאמר אחד עצם שיש עליו כזית

בשר מבחוץ ואחד עצם שאין עליו כזית בשר

מבחוץ ויש עליו כזית בשר מבפנים במקום

שבירה יותניא יועצם לא תשברו בו אחד שבירה יוהתניא יועצם

עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח

ומה אני מקיים 2ואכלו את הבשר בלילה

הזה בבשר שעל גבי העצם או אינו אלא

בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם

לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל

בעצם שיש בו מוח שובר ואוכל ואל תתמה

שהרי יבָא עשה וידחה ל"ת כשהוא אומר

ועצם לא ישברו בו בפסח שני שאין ת"ל?

שהרי כבר נאמר יככל חקת הפסח יעשו

אותו הוי אומר יאחד עצם שיש בו מוח ואחד

עצם שאין בו מוח מיתיבי אבר שיצא מקצתו

חותך עד מקום שמגיע לעצם וקולף עד

שמגיע לפרק וחותך ואי אמרת אבר שאין

עליו כזית בשר במקום זה ויש 6 במקום

אחר אין בו משום שבירת העצם למה לי

דקולף עד שמגיע לפרק וחותך נקלוף ביה

פורתא ונתבריה אביי אמר משום פקע רבינא

אמר בקולית יתנן התם יהפיגול והנותר

(והממא) מממאין את הידים סרב הונא ורב

חסרא חד אמר מפני יחשרי כהונה וחד אמר

מפני עצלי כהונה מר מתני אפיגול ומר מתני

אנותר מאן דמתני אפיגול משום חשדי

כהונה ומאן דמתני אנותר משום עצלי כהונה

מר מתני כזית ומר מתני כביצה מאן דמתני

כזית כאיסורו ומאן דמתני כביצה כמומאתו

איבעיא להו יוצא גזרו רבנן מומאה או לא מי

אמרינן נותר דגזרו מומאה דאתי לאיעצולי

ביה אבל יוצא אפוקי בידים לא מפקי ליה בידים לא גזרו ביה רבגן טומאה או דילמא

לא שנא ת"ש אבר שיצא מקצתו חותך עד

שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך

וא"א גזרו ביה רבנן מומאה כי חתיך ליה

מאי הוי הא קמטמא ליה טומאת סתרים

היא ומומאת סתרים לא מממיא ולרבינא

דאמר יחיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן

דמפרתי דמי מאי איכא למימר הא קנגע

בהדדי וקא מטמא אלא למאן דמתני כזית

דלית ביה כזית ומאן דמתני כביצה דלית

ביה כביצה ת"ש המוציא בשר פסח מחבורה

לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה מהור מאי לאו ימהור ואסור דיוצא מחבורה לחבורה

כיוצא חוץ למחיצתו דמי ומפסיל ואפי' הכי

קתני מהור אלמא לא גזרו רבנן מומאה לא

מהור ומותר דיוצא מחבורה לחבורה לאו

כיוצא חוץ למחיצתו דמי ולא מפסיל והא קא

תני סיפא האוכלו הרי זה בל"ת בשלמא למאן

דאמר כביצה דאית ביה כזית ולית ביה

כביצה אלא למאן דאמר כזית מאי איכא

פה.

ממורת הש"ם

צח א מיי פ״י מהל׳ ק"פ הלכה ג: [צמ ב מיי פ"ח מהלכות הטומאה אבות

בלכם נוזי צמ ג מיי׳ ק"פ הלכה ב: ק"ר מיי פ"ח מהל' אבות

תורה אור השלם 1. בְּבַיִּת אֶחֶד יֵאָבֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִּת מְן הוֹצִיא מִן הַבַּיִּת מְן הַבָּשֶׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא הַבְּשֶׁר הוּצְּה וְעָצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ: שמות יב מו 2. וְאָבְלוּ אֶת הַבְּשֶׁר בַּלַּיְלָה הָוָה צְלִי אֲש וּמֵצוֹת עַל מְרֹרִים וּמַצות עַל מְרֹרִים יאבְלְהוּ: שמות יב ח 3. לא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנוּ עַד בּקר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בּוֹ בְּכֶל חֻקַת הַפֶּסַח יַעֲשׁוּ בְּכָל חֻקַת הַפָּסַח יַעֲשׁוּ במדבר ט יב אתו:

לעזי רש"י

רבינו חננאל ומשני ריש להיש הכי

. התני. אחד עצם שיש עליו קותי, אווו עצם שיש עליו כזית בשר במקום זה מבחוץ ואחד עצם שאין ם...... טליו כזית בשר מבחוץ וי בו כזית מוח בפנים, יש בו משום שבירת עצם. והתניא הכי ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח במקום שבירה. י ואחד עצם שאיז בו מוח מקיים ואכלו את הבשר וגר'. ואסיקנא הוי [אומר] אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח פי' חוץ לירושלים ונפסל תרך בבשר עד שמגיע לעצם ומפריש בין הבשר שיצא ובין הבשר שנשאר הכשר שלא יצא, מפשיטו מן העצם עד שמגיע לפרק וחותך. נמצא הבשר המופשט תלוי בפסח ----הכשר [ו]שיצא מחובר, על העצם, ושורף הכשר שיצא והעצם עמו. ושאר הבשר שהפשיט מן העצם כשר לאכילה. ולדברי ריש לקיש למה אמרה המשנה שצריך קליפה עד הפרק הלא הוא שבירת העצם שלא במקום בשר ווזאינו מקום בשר וישבר העצם. ומשני אביי חיישינן משום פקע. כלומר, כששובר . העצם אינו מתפרק עמו נסירה אלא נסדק, חי שמא יעלה הסדק במקום [בשר] לפיכך חותך בפרק. רבינא אמר בקולית. אבר . שיצא מקצתו כו' תנן התם בסוף מסכתא זו הפגול בסון מסכונא וו ווכגול והנותר והטמא מטמאין את הידים, אפגול (ו)אמרינן מ"ט גזרו בו רבנן טומאה משום חשדי כהונה שלא יחשדו הנוגע בו כי לאכלו נגע בו, הלכך גזרו בו טומאה שלא יבוא ליגע בו כלל. וחד מתני אנותר מפני שנתעצלו בו והויחוהו להיוח ווחר חד

אחך עצם שיש בו מוח ואחר עצם שאין בו מוח. הכל מזכיר שאינו פשוט קודם וכן בפ' החולך (יבמות מא.) כל הנשים לא ינשאו עד ג' חדשים אחד בתולות ואחד אלמנות כו' תנא נמי ברישא בתולות שאינו פשוט והיכא דאיכא פלוגתא או קאי אקרא דרך להזכיר פשוט קודם כההיא דראש

השנה (דף כט:) דתנן אמר רבי

אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין אלא ביבנה אתרו לו א׳ יבנה כו' כלומר כמו שפשוט לך שתוקעים ביבנה כך כל מקום שיש ב"ד וכן בבבא קמא (דף נ:) אחד בור אחד שיח ומערה דקאי אקרא דכתיב בור וכן בסוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח כו׳ א וכן בפ״ק דסוכה (דף כ.) גבי א' גדולה וא' קטנה כו'במ: בשהוא אומר ועצם לא ישברו בו בפסח שני בו'. נפ׳ דס חטחת בזכחים (דף מ:) יליף מהכא דאין עשה דוחה ל"ת בקדשים מדכתב רחמנא גבי פסח ועלם לא תשברו בו וקשה היכי יליף מינה ואמאי נמי לריך קרא הכא הא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה יועוד קשה לרשב״א דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא דהשורף בעלמות אין בו משום שבירת עלם והיימא לו יידהיכא דיכול לקיים שניהם לא אתי עשה ודחי ל"ת ותירן רבינו חיים לרשב"ח (כ) דלרבא שפירש לעיל בגומרתא דאסור משום הפסד קדשי׳ ג אמי שפיר ד: משום חשדי בהונה. וא״ת כמו כן לא יחושו לעשות בטומא׳ מי"ל דחף לרשעים חמירה להו טומהה "° כדאמרינן ביומא (דף כג.) ללמדך שחמורה עליהן טהרת כלים יותר משפיכות דמיםש: שומאת בית הםתרים היא. וא"ת התינח לר' יוסי אלא לר' מאיר דפליג עליה ומייתי לה בפ' בהמה המקשה (חולין עב:) דאית ליה דמטמא מאי איכא למימר וי"ל דקיימא לן כר׳ יוסי לגבי ר׳ מאיר: ולרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי כו'. וא"ת כלא רבינא כיון דס"ד דאיכא שיעור לטמויי במה שיצא לחוץ הוה מצי לאקשויי דמסקינן בפרק בהמה המקשה (שם) דמודה ר' יוסי בשלש על שלש הבחות מבגד גדול דבשעת פרישתו מאביו מקבל טומאה מאביו וה"נ הכא וי"ל דאיכא לאוקומה בניתזות בכל כחן י וכן משני בפ׳ אמרו לו (כריתות טו:) גבי אבר המדולדל באדם טהור מיהו הכא כיון שאינו חותך העלם אלא חותך סביבו׳ העלם אינו יכול להתיז בכל כחו ובירושלמי מוקי בחותך ומשליך במעט מעט: **דבני** חבורה זריזין הן כי קמיבעיא לן יוצא דקדשים. וא"ת דבפ' המולא תפילין (עירובין קג.) משמע איפכא דקאמר כהנים זריזין הן אמרינן בני חבורה זריזין הן לא אמרינן ותירץ ר"י דלא דמי דגבי בני חבור׳ שייך למיגזר טפי שמא יחתה מלגבי כהנים דהא מילתא לא שייכא לפסח כלל אבל במידי דשייך לפסח כגון יוצא זריזין בני החבורה יותר מכהנים:

למימר אלא יביוצא בפסח לא מיבעיא לן דלא גזרו רבנן מומאה מאי מעמא ״בני חבורה זריזין הן ומזהר זהירי ביה אלא כי קמיבעיא לן ביוצא בקדשים מאי תיקו ומוציא בשר פסח מחבורה

כולאה

בשלמה למהן. דמתני הפיגול ונותר כבילה מצי לתרוצי דגזור טומאה נמי איוצא והאי דקתני טהור בדליכא כבילה: מאי איכא למימר. מדקתני האוכלו בלא מעשה מכלל דאיכא כזית: זריזין הן. שיש רבים ומזרזים יוה את זה מלהוליא ולא אילטריך לאחמורי עלייהו שלא יבואו לידי יליאה:

כאיסור אכילתו, מה איסור מה איסור כאיטור בכזית, אף איסור נגיעתו בכזית. וחד אמר כביצה כטומאת אוכלין. איבעיא להו בשר היוצא חוץ למחיצתו ונפסל אכילתו בכזית, אף איסור נגיעתו בכזית. וחד אמר כביצה בטומאת אוכלין. איבעיא להו בא אנ״פ שחותכו גזרו בו אתינן למפשט לה ממתני״ דתנן אבר שיצא מקצתו חותך כו׳ ואי אמרת גזרו בו אע״פ שחותכו שאי אפשר שלא ישרוף מעט מן המוח. שס. ה. אע"ג דבלאו הכי איכא לאו דבל תותיר. מוס' סנסדלין ממ. ד"ה משמשון. 1. דאז לא הוי נוגעות בשעת פרישתן כיון שבכח נפרד. מוס' שלאן. ז. [ד]התם לענין איסור שבת מיירי. שס.

ומפרישו מז הכשר הנשאר כאבר מבפנים מאי הוי. גם הבשר שבפנים נטמא מז הבשר שיצא. ושנינז נגיעת הכשר ככשר במקום החתיכה היא, ומקום החתיכה קודם חתיכתה מקום סתור הוא, וקימא לן זו היא טומאת סתרים ולא מטמאה. וכבר פירשנוהו בפרק בהמה המקשה לילד. ולשם רבינא מפריק אפילו תימא רבנן חיבורי אוכלין כמאן דמפרקי דמי וקא נגעו אהדרי כלומר כיון דלחתיכה קאי כחתוך דמי ואינה טומאת בית הסתרים אלא טומאה גלויה היא, וכאלו חתיכה אחת נוגעת בחברתה. ושנינן הא רתנן אבר שיצא חותך בבשר ומפרישו ומה שבפנים כשר, בזמן שאין בשר היוצא כזית דלא נחתא לי בלל. ת"ש בשר פסח היוצא מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו יוצא מחבורה לחבורה טהור (ואסור, לא טהור) ומותר הוא. ולאו כתיב ביה לא תוציא מחבורה לחבורה אל"פ מה שבירת עצם מה שבירת העצם לא פסול ליה. אך בשל המצור האקשינן אי הכי טחהור ומותר הוא אימא סיפא והאוכלו הרי זה בלא תעשה התניא בתורת כהנים והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, ככל לרבות היוצא, והבשר כל טהור יאכל בשר, לרבות בשר הפנימי שהוא מותר מנים המצור איבר שני אותר בתים המצור בשר הפנימי שהוא מותר מכיצה מקצור כרי בשלמא למאן נדאמרן ביוצא כביצה, מוקי לה בדלית ליה כביצה אלא כוית, הלכך עובר משום אוכל חוץ למחיצתו, ואין עובר משום יוצא, דהא לית ביה כביצה. אלא למאן דבעי ביוצא כזית הואיל והאוכלו בלא תעשה לא אפשר בפחות מכזית אמאי טהור ומותר. ואסיקנא אלא יוצא דפסח דברי הכל לא גזרו בו טומאה, דבני חבורה זריזין הן, כי קא מבעיא לן יוצא דקדשים. ועלתה בתיקו.

לא הכי קאמר כו'. לעולם אכילה במקום שבירה בעינן ואחד עלם שאין עליו כזית בשר דקאמר הכי קאמר אין עליו בשר מבחוץ ויש בתוכו מוח מבפנים ובמקום שבירה ואשמעינן דאכילת מוח אכילה היא: והתניא. בניחותא דאסור לשבר עלם שבתוכו

> מוח ולא אמרינן ליתי עשה דואכלו את הבשר וידחה את לא תעשה דשבירה: ומה אני מקיים ואכלו את הבשר בבשר שעל העלם. אבל מוח לא דליכא לאוקמה במוח נמי ועל ידי גחלת דלא מלריך ליה קרא מילתא דאתי בה לידי תקלה דילמא פקע: שחין תלמוד לומר. שלח הולרך ללמד איסור שבירה: אבר שילא מקלסו. ולריך לחתוך את היולא: חוסך. את הבשר סביב אינקרני"ר: עד שמגיע לעלס וקולף. הבשר שלא ילא: עד שמגיע לפרק. שמתחברין שם שני עלמות: וחוסך. את הפרק ומשליך את העלם שילא מקלתו ויאכל בשר הנקלף: נקלוף בה פורחת. במקום שבירה סביב: משום פקע. שמח יפקע וישבר תחת הבשר כשיכה על מקום הקלוף: בקולית. רדונדי"ל של הידח דיש בו מוח מתוכו לא מהניא ליה קליפה: מטמאין את הידים. מדרבנן: חד אמר משום חשדי כהונה. שחשודין לפגל קרבן משום איבה גזרו על הפיגול שיטמא את הידים כדי שיהא זה לריך להטביל ידיו קודם שיגע בקודש ויטריחוהו: 'אמר משום עללי להונה. ומד המתעצלים באכילת קדשים גזרו טומאה על הנותר כדי להטריחו עליהם: מר מתני. טעמא דידי׳ חשדי אפיגול ומר מתני טעמא דידיה עללי אנותר: מר מתני. בין פיגול בין נותר בכזית גזור רבנן דליטמאו: **כאיסורו**. כשיעור איסור אכילתו שהוא חייב עליו בכזית: כטומחתו. כשיעור טומחת חוכלים דאורייתא בכבילה: הא קא מיטמי. פנימי מחמת מגעו של יולא המחובר לו: ומשני טומאת בית הסתרים היא. כל מגע חיבור בית הסתרים שאין מקום מגעו נראה. וטומאת בית הסתרים נפקא לן במסכת נדה דלא מיטמיא מוידיו לא שטף במיסש בפ׳ יולא דופן (דף מג.) דבעינן נגיעה בידים שהן בגלוי: ולרבינה דהמר. בפרק בהמה המקשה (חולין עג.) לגבי מגע חיבור דאוכלים כמאו דמפרתי דמו ולא הוי חיבור ולא מגע בית הסתרים מיקרי: דלית ביה כזית. באותו קלת: שילא מחבורה לחבורה. לקמיהי מפרש לא תעשה דיליה: מחי לחו טהור. מלטמה: וחסור. לחכול כשחר יוצה חוץ למחילה דמחילת פסח מקום אכילתו היא ואפילו הכי קתני טהור: לא טהור ומותר. דלא פסול יוצא אית ביה אבל יוצא חוץ למחיצה לעולם אימא לך דמטמא: הרי זה בלא תעשה. כדאמר °בפרק כל שעה (לעיל כד.) לא יאכל כי קדש הססי כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו אלמא יוצא חשיב ליה ואפי׳ הכי קתני טהור:

א) זבחים לו:, ב) ולחמן לה.], ג) [לעיל טו:] לקמן קכ:, ד) [שם], ה) [פי שלא יחשדו הטוגע בו כי לאכלו נגע בו הילכך גזרו חשוד ע"ש ישוב ופשט יחוד ולפ"ו יתישב קושית בהונה]. ו) וחוליו עב: עג.], ז) [עירובין קג. וש"נ], ח) בס"ח: הירך, ע) וויקכא טוז. י) וע"בז. ל) [שמות כט], ל) בס"ח: ומוסירין, מ) [ועיין תוסי לקמן קח: ד"ה אחד ובשבת ה אחד ובחוכה כ ד"ה אחת וקדושין יג. ד"ה כשם וכתובות כ: ד"ה אחד זבחים לב: ד"ה אי הכי ובמנחות סג: ד"ה ר"י], () וועיין פסקי תוס׳ זכחים ם ווע לכלון מוט וכווס ב׳ דס חטאת סעיף סט], ם) [שבת קלג.], ע) [וע"ע תוס' סנהדרין מח. ד"ה משמשין כוי],

הגהות הב״ח

(א) גמרא ויש עליו כזית בשר במקום אחר אין בו: (ב) תום' ד"ה כשהוא וכו' דלרבא שפירש לעיל. נ"ב פי" האי סוגיא ס"ל האי לא כרבא דילות אכיל נורא אלא ח״ל דאיכא ודאי הפסד קדשים:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה הרי זה בל"ת ו שיי דייה הדי זה בדיית כדאמר פכ"ש. עיין לקמן דף לה ע"א ברש"י ד"ה לא תוליה: תום' ר"ה משום חשרי כהונה י"ל ראף לרשעים. עיין סנהדרין מח נ"ח חד"ה משמשין:

מוסף רש"י הפיגול והנותר מטמאין

את הידים. ואע"פ שאין אוכל מטמא אדס, גזרו עליהן לטמא מיהת את הידים ולח לטמח חת הגוף (לעיל טו:). מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה. גזרו עליו טומאה שלא יפגלוהו ברלון להפסיד את הבעלים, ועוד דשלמים הן ואין לכהן בהן אלא חזה ושוק וישחטם ללת חזה ושוק וישחטם במזיד לשם חטאת כדי לאוכלן כולם ומשם הכי גזרו טומאה (לקמן קבא. ועי״ש ברשב״ם). ומאן דמתני אנותר משום עצלי כהונה. שלא יתעללו נאכילתן (שם). חבורי אוכלין. שהן רכין אינו תשוב חיבור (חולין עג.). דמפרתי. מפולדים (ביצה הן. דכל העוסקין בקדשים

מוסף תוספות

א. [ד]קאי אקרא. מוס' כמוכות כ: ד"ה מחד. ב. אבל הכא ובהחולץ לא קאי אמידי אין להקפיד איזה נשנה תחילה. תוס' שאנץ. ג. דאי אפשר שלא ישרוף גומרתא מן המוח שבפנים. תוס' שחנך. וע' שבפנים. מוסי שחקן, ועי הגהות הכ״ח כאן. ד. דאפיי ע״י גומרתא לא הוי קרא דואכלו את אם לא ע"י שבירה, כיוז